

Maria Urbaniec*

SYSTEM POMIARU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie. Wskaźniki zrównoważonego rozwoju stanowią podstawowe narzędzie monitoringu Strategii Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej. Celem artykułu jest zatem wskazanie strategicznych uwarunkowań dotyczących monitorowania zrównoważonego rozwoju oraz ocena obecnego systemu wskaźników służących do monitorowania europejskiej Strategii Zrównoważonego Rozwoju. W oparciu o dane statystyczne, pozytywny trend można zaobserwować jedynie w przypadku wskaźników głównych, dotyczących obszarów: „zmiany demograficzne”, a także „zmiany klimatu oraz energia”. Natomiast brak wyraźnej poprawy w kierunku bardziej zrównoważonego rozwoju pokazuje wskaźnik główny z obszaru „włączenie społeczne”. Metodologia monitorowania i ciągła aktualizacja zbioru danych na poziomie UE stwarza wyzwania dla rozwoju nowych wskaźników. Przedstawione wyniki wskazują na konieczność dalszego doskonalenia pomiaru i kontroli rezultatów zastosowanych działań.

Słowa kluczowe: rozwój zrównoważony, strategia zrównoważonego rozwoju, monitoring, zasady pomiaru, wskaźniki.

1. WPROWADZENIE

Zrównoważony rozwój jest jednym z najważniejszych wyzwań współczesnego świata, postrzeganym jako kluczowy nurt globalnej polityki ekologicznej i rozwoju społeczno-gospodarczego (Famielec 2009: 39–41; Fiedor 2013: 10–11; Górka 2013: 21–33). Ma on odzwierciedlenie w wielu normatywnych dokumentach na szczeblu Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Unii Europejskiej (UE) (Borys 2005b: 55–58; Reid *et al.* 2010: 916–917; *OECD Environmental...* 2012). Powszechnie stosowana definicja tego pojęcia wywodzi się z tzw. raportu Brutland pt. „Nasza Wspólna Przyszłość”, opracowanego przez Światową Komisję ds. Środowiska i Rozwoju (World Commission on Environment and Development) w 1987 r. Zgodnie z tym raportem zrównoważony rozwój jest definiowany jako taki, który dąży do zaspokajania potrzeb obecnego pokolenia bez pozbawiania możliwości

---

* Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Wydział Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, Katedra Przedsiębiorczości i Innowacji.

zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń. Obejmuje on dwa kluczowe elementy (*Our Common Future* 1987, s. 37):

- potrzeby, w szczególności podstawowe potrzeby osób ubogich na świecie, oraz
- ograniczenia wynikające ze stanu techniki i organizacji społecznej w odniesieniu do potencjału i możliwości środowiskowych do zaspokojenia obecnych i przyszłych potrzeb.

Jest to zatem wizja postępu, którego nadrzędnym celem jest integracja zarówno ekologicznie uwarunkowanego rozwoju na szczeblu lokalnym, regionalnym i globalnym, jak i efektywnego gospodarowania oraz społecznie sprawiedliwego rozwoju (Borys 2005b: 55–56; Urbaniec 2011: 291). Cel ten ma odzwierciedlenie również w wielu istotnych porozumieniach międzynarodowych, będących wynikiem Szczytu Ziemi w 1992 r. w Rio de Janeiro, jak np. Globalnym Programie Działań (zwanym Agendą 21) czy też Deklaracji Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Środowiska i Rozwoju (*Agenda 21* 1992). Ważną rolę w procesie wdrażania zrównoważonego rozwoju odegrały także kolejne Szczyty Ziemi, tzw. Rio+10 w Johannesburgu w 2002 r. oraz Rio+20 w Rio de Janeiro w 2012 r. (*The Future We Want* 2012; Burchard-Dziubińska 2014: 15–21). Przyczyniły się one nie tylko do odnowienia postanowień ze Szczytu Ziemi z 1992 r., lecz także do wzmocnienia politycznych zobowiązań do działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, oceny dokonanych postępów we wdrażaniu zaleceń z poprzednich Szczytów Ziemi oraz wyznaczenia nowych priorytetów.

Oprócz licznych działań ONZ, warto dodać, iż na szczeblu OECD czy UE także podejmowane są inicjatywy na rzecz zrównoważonego rozwoju, w szczególności w zakresie przywrócenia równowagi ekologicznej i zapobiegania zmianom klimatycznym. Jednym ze strategicznych dokumentów OECD jest np. Strategia Zielonego Wzrostu (*Green Growth Strategy*) z 2011 r., która tworzy polityczne ramy wspierające większą integrację gospodarczą oraz zmianę wzorców konsumpcji i produkcji, prowadzącą do rozsądniejszego wykorzystania ograniczonych zasobów naturalnych (*Towards Green Growth* 2011: 114).

Ponadto, zrównoważony rozwój ma priorytetowe znaczenie na szczeblu UE. Normatywnym dokumentem jest Traktat lizboński, w którym określono zrównoważony rozwój jako nadrzędny długoterminowy cel Unii Europejskiej. Działania podejmowane w tym kierunku mają odzwierciedlenie w wiodącej roli UE na arenie międzynarodowej w przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także w promowaniu gospodarki opartej na technologiach niskoemisyjnych, wiedzy i oszczędnym gospodarowaniu zasobami. Mimo licznych pozytywnych zmian w polityce, w niektórych obszarach można zauważyć tendencje sprzeczne z zasadą zrównoważonego rozwoju, np. szybki wzrost popytu na zasoby naturalne, zmniejszanie się różnorodności biologicznej, dalszy wzrost zużycia energii w transporcie czy wciąż nierozwiązana kwestia ubóstwa na świecie (*Mainstreaming...* 2009: 2). Zgodnie z obowiązującym Traktatem lizbońskim, konieczne jest podejmowanie

działań na rzecz zrównoważonego rozwoju Europy, zwłaszcza poprzez wzrost gospodarczy, społeczną gospodarkę rynkową o wysokiej konkurencyjności zmierzającą do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego. Wprawdzie inne traktaty poruszały już tę kwestię, ale Traktat Lizboński nadaje jej większe znaczenie i wzmacnia działania UE w tym zakresie.

Wdrażanie zrównoważonego rozwoju jest zatem związane z zasadniczą zmianą sposobu gospodarowania w kierunku systemowego i zintegrowanego podejścia o charakterze interdyscyplinarnym (Urbaniec, Halavach 2008; Borys 2011: 75–81; Górka 2013: 32–33), opartego na współpracy z różnymi interesariuszami. W związku z tym ważną rolę odgrywają nie tylko instytucje administracji państwowej czy organizacje społeczne (tzw. organizacje trzeciego sektora), lecz także przedsiębiorstwa. Ponadto, opracowanie i wdrożenie warunków ramowych, które promują zrównoważony rozwój, wymaga dobrego zrozumienia uwarunkowań rozwoju gospodarczego, społecznego, ekologicznego oraz z tym związanych synergii, a także skoordynowanego zestawu procesów partycypacyjnych, które mają na celu integrację krótko- i długookresowych celów poprzez działania wzajemnie się wspierające. Aby sprostać wyzwaniom zrównoważonego rozwoju, strategiczne praktyki planowania muszą stać się bardziej skuteczne, efektywne, wiarygodne i trwałe.

Podstawowe znaczenie w tym kontekście mają odpowiednie informacje, wspierające analizy polityk i monitorowanie postępów rozwoju gospodarczego, społecznego i ekologicznego (Śleszyński 2007: 11–33; Czaja 2009: 191–193). Odbywa się to przy pomocy różnego typu wskaźników lub mierników, które służą do monitorowania realizacji wielu dokumentów planistycznych (strategii, programów, polityk itp.) opracowywanych na różnych poziomach zarządzania zrównoważonym rozwojem (lokalnym, regionalnym, krajowym itd.).

Celem artykułu jest analiza strategicznych uwarunkowań dotyczących pomiaru zrównoważonego rozwoju oraz ocena obecnego systemu monitorowania europejskiej Strategii Zrównoważonego Rozwoju. Na tej podstawie zostaną zidentyfikowane wskaźniki, które wykazują wyraźnie korzystne lub niekorzystne zmiany w kierunku zrównoważonego rozwoju w kontekście celów i założeń określonych w strategii UE. To pozwoli na syntetyczną ocenę postępów w monitorowaniu Strategii Zrównoważonego Rozwoju. W wyniku realizacji tak określonego celu badawczego możliwa będzie ocena, w jakich obszarach monitorowanie normatywnych i strategicznych założeń zrównoważonego rozwoju w UE przyniosło pozytywne zmiany, a w jakich jeszcze wymaga dalszego doskonalenia systemu poprzez dostosowywanie procesu pomiaru i kontroli postępów na szczeblu operacyjnym.

W pierwszej kolejności zostaną przedstawione strategiczne uwarunkowania zrównoważonego rozwoju oraz zasady jego pomiaru w UE, a następnie dokonana zostanie ocena europejskiego systemu monitoringu Strategii Zrównoważonego Rozwoju na podstawie analizy kluczowych wskaźników zrównoważonego rozwoju.

2. UWARUNKOWANIA MONITORINGU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W UNII EUROPEJSKIEJ

Priorytety i cele rozwojowe UE są przedmiotem wielu unijnych dokumentów strategicznych. Głównym narzędziem określającym nie tylko szczegółowe cele i działania, lecz także wspomagającym wypracowywanie odpowiednich wzorców jest Strategia Zrównoważonego Rozwoju UE z 2001 r. (*A sustainable Europe...* 2001), która następnie w 2006 r. została uaktualniona i uchwalona jako Odnowiona Strategia Zrównoważonego Rozwoju UE (*Renewed EU Sustainable...* 2006). Główne cele nowej Strategii Zrównoważonego Rozwoju dotyczą działań w zakresie: ochrony środowiska, sprawiedliwości i spójności społecznej, dobrobytu gospodarczego oraz realizacji zobowiązań w skali międzynarodowej, uwzględniając szerszy i globalny wymiar aktualnych wyzwań. Strategia ta odnosi się do kwestii długoterminowych, których celem jest ciągła poprawa jakości życia i dobrobytu dla obecnych oraz przyszłych pokoleń. Ponadto, przedstawia ona spójne podejście umożliwiające sprostanie głównym wyzwaniom zrównoważonego rozwoju na szczeblu UE, takim jak: zmiana klimatu i czysta energia, zrównoważony transport, zrównoważona konsumpcja i produkcja, ochrona zasobów naturalnych i gospodarowanie nimi, zdrowie publiczne, integracja społeczna, demografia i migracje, wyzwania w zakresie globalnego ubóstwa i trwałego rozwoju (*Renewed EU Sustainable...* 2006: 7–23; *Sustainable Development...* 2009: 30). W odniesieniu do tych podstawowych wyzwań zostały określone konkretne cele operacyjne i działania podlegające monitorowaniu.

Oprócz Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE ważnym dokumentem jest także przyjęta w 2010 r. przez Komisję Europejską strategia „Europa 2020” (*Europe 2020. A Strategy...* 2010), która ma na celu wspieranie innowacji i rozwoju wiedzy, efektywnego wykorzystania zasobów, konkurencyjności, ochrony środowiska, zatrudnienia oraz spójności społecznej i terytorialnej. Obejmuje ona trzy powiązane ze sobą priorytety. Obok rozwoju inteligentnego (opartego na wiedzy i innowacji) oraz rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (wspierającego gospodarkę o wysokim poziomie zatrudnienia), kluczową rolę odgrywa też rozwój zrównoważony, który według Komisji Europejskiej polega na wspieraniu gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Odniesienie do zrównoważonego rozwoju znajduje wyraz również w innych dokumentach i inicjatywach, np. białych księgach, zielonych księgach, komunikatach Komisji Wspólnot Europejskich czy też opiniach Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (*Wskaźniki zrównoważonego...* 2011: 6–7).

Można zatem powiedzieć, że rozwój zrównoważony zajmuje ważne miejsce w europejskim programie politycznym. Skuteczna polityka w tym zakresie wymaga informacji statystycznych z różnych dziedzin. Rzetelne dane empiryczne i statystyczne są konieczne dla pomiaru postępu i oceny efektywności polityk oraz programów UE, zwłaszcza w kontekście strategii „Europa 2020” (*Regula-*

tion... 2013: 12). Monitoring jest więc istotnym elementem wdrażania strategii, obejmującym procesy (np. jakość i zakres uczestnictwa, systemy informatyczne), efekty i ewentualne zmiany linii bazowej pomiaru. Monitoring wymaga podejścia, w którym wskaźniki procesu i wyników będą ustalone w tym samym czasie, co wizje i cele (*The DAC Guidelines...* 2001: 18).

Według Eurostatu, wskaźnik statystyczny przedstawia dane statystyczne dla określonego czasu, miejsca lub innej odpowiedniej charakterystyki, skorygowanej w co najmniej jednym wymiarze (zwykle wielkości), umożliwiając tym samym porównanie danych. Termin „wskaźnik” jest natomiast definiowany jako pomiar sumaryczny, związany z ważną kwestią lub zjawiskiem, dokonany na podstawie szeregu zaobserwowanych faktów. Wskaźniki mogą być stosowane do określenia pozycji względnych czy też wskazania zmiany pozytywnej lub negatywnej (*Regulation...* 2013: 20).

W literaturze przedmiotu można znaleźć różne definicje „wskaźnika”. Powszechnie termin „wskaźnik” jest stosowany zamiennie z pojęciem „miernik” (Borys, Fiedor 2008: 118). Wśród najważniejszych cech wskaźnika należy wymienić przede wszystkim porównywalność jego wartości (w odróżnieniu od cech wyrażonych na ogół wartościami bezwzględными), co umożliwia np. określenie pozycji danego obiektu na tle innych obiektów (*Wskaźniki zrównoważonego...* 2011: 15). Ponadto należy nadmienić, iż w praktyce analizy wskaźnikowej zauważa się dysproporcje w rozróżnieniu między „wskaźnikiem” a „indeksem”, przy czym z reguły przyjmuje się, że wskaźnik dotyczy pewnego stanu zjawiska, a indeks wyraża jego zmiany w czasie, czyli dynamikę lub tempo zmian wartości wskaźnika lub wartości cechy statystycznej (Borys 2005a: 62).

Do podstawowych wymogów poprawności wskaźnika zrównoważonego rozwoju zalicza się następujące kwestie (Borys, Fiedor 2008: 118; Sekerka, Obrsalova, Bata 2014: 223):

- związek merytoryczny z opisywanym fragmentem (zjawiskiem) zrównoważonego rozwoju poprzez jednoznaczną odpowiedź na pytanie: czy rzeczywiście określony wskaźnik wyraża istotę zrównoważonego rozwoju, jaki konkretny ład (np. środowiskowy), jaką konkretną dziedzinę (np. zmiany klimatyczne) oraz jaką zasadę i cel rozwojowy wskaźnik opisuje?,

- poprawność formalną, ocenianą na podstawie ogólnych zasad tworzenia wskaźnika,

- odpowiednią jakość danych.

Opracowanie systemu mierników zrównoważonego rozwoju jest kwestią stosunkowo złożoną, gdyż jest związane z szerokim spektrum zjawisk trwałości, z wymaganiami prostoty i łatwej stosowalności wskaźników. Ponieważ zrównoważony rozwój obejmuje wszystkie najważniejsze kwestie dotyczące funkcjonowania człowieka – gospodarczą, społeczną, kulturową, przyrodniczą, przestrzenną i instytucjonalną – to wdrożenie tak kompleksowego systemu wskaźników utrudnia jego praktyczne zastosowanie (Dobrzańska 2009: 23).

Podsumowując, należy stwierdzić, iż wskaźniki stanowią zazwyczaj bezpośredni wkład w strategiczne obszary polityki UE i polityki globalnej, gdyż są wykorzystywane do określania celów i monitorowania ich realizacji (Burchard-Dziubińska 2014: 23–30). Same wskaźniki nie zawsze zawierają wszystkie aspekty rozwoju i zmian, ale istotnie przyczyniają się do ich wyjaśnienia. Pozwalają one na porównanie w określonym czasie zrównoważonego rozwoju np. krajów i regionów, a tym samym wspomagają ocenę postępów w tym zakresie oraz proces podejmowania decyzji.

3. ZASADY I PRZEDMIOT POMIARU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W UNII EUROPEJSKIEJ

Pomiar i kontrola postępów w omawianym zakresie jest integralną częścią Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE (*Sustainable Development...* 2009: 145). Koordynowaniem działań dotyczących wdrażania Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE zajmuje się powstała w 2005 r. Grupa Robocza ds. Zrównoważonego Rozwoju przy Eurostatie, składająca się z przedstawicieli krajów członkowskich UE, w szczególności reprezentantów krajowych urzędów statystycznych, przedstawicieli ministerstw i instytucji odpowiadających za politykę zrównoważonego rozwoju, reprezentantów organizacji międzynarodowych i Dyrektoriatów Generalnych. Do głównych zadań tej Grupy Roboczej należy opracowywanie i aktualizacja zestawu wskaźników zrównoważonego rozwoju w celu efektywnego monitorowania postępów w poszczególnych obszarach, m.in. poprzez wymianę doświadczeń związanych z realizacją krajowych strategii zrównoważonego rozwoju oraz ich monitorowaniem. Zadaniem grupy jest też współdziałanie z innymi obszarami powiązаныmi z tematyką zrównoważonego rozwoju, a szczególnie zajmującymi się uzupełnieniem wskaźnika PKB, np. pomiarem dobrobytu, inicjatywą „GDP and Beyond” oraz raportem Komisji ds. Pomiaru Kondycji Gospodarki i Postępu Społecznego (Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress – tzw. Komisja Stiglitz) (Stiglitz, Sen, Fitoussi 2009).

W zakresie monitorowania zrównoważonego rozwoju Eurostat współpracuje z innymi organizacjami, m.in. z Joint UNECE/OECD/Eurostat Working Group on Statistics for Sustainable Development, założonej przez Bureau of the Conference of European Statisticians (CES) w 2005 r. (*Measuring Sustainable...* 2008: 16). Grupa ta zajmuje się opracowywaniem poszczególnych mierników zrównoważonego rozwoju oraz wyznaczaniem głównych wskaźników do porównań międzynarodowych.

Aby móc dokonać oceny postępów w realizacji zrównoważonego rozwoju, konieczne jest określenie przedmiotu pomiaru. W tym celu można posłużyć się wskaźnikami obecnej statystyki publicznej, które mogą być wykorzystane do tworzenia spójnego systemu monitoringu postępów (lub regresu). Należy zauwa-

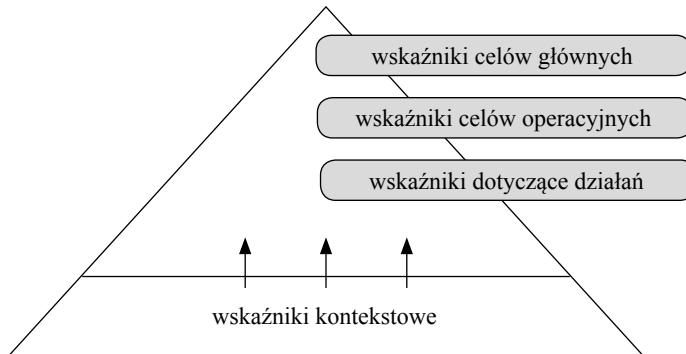
żyć, że w celu zapewnienia spójności metodologicznej oraz porównywalności pomiędzy krajami, obliczenia wskaźników na podstawie danych surowych, pochodzących ze statystyk narodowych, są realizowane w Eurostacie. W związku z tym, w niektórych przypadkach mogą wystąpić różnice pomiędzy wskaźnikami liczonymi i udostępnianymi przez poszczególne kraje a tymi prezentowanymi w bazie danych Eurostatu. Niemniej jednak podstawą monitoringu jest konkretyzacja nowego paradygmatu rozwoju poprzez identyfikację (*Wskaźniki zrównoważonego...* 2011: 15; Borys 2014: 10):

- zasad rozwoju, stanowiących podstawowy „filtr” dla selekcji wskaźników,
- celów jako pozytywnych stanów docelowych rozwoju, opisanych w różnych dokumentach planistycznych,
- ładów: społecznego, gospodarczego, środowiskowego i instytucjonalno-politycznego.

Zasady zrównoważonego rozwoju stanowią podstawę weryfikacji zgodności celów różnych polityk (strategii, programów itp.) z istotą tej koncepcji. Jedną z kluczowych jest zasada sprawiedliwości międzypokoleniowej (*Our Common Future* 1987: 47; Fiedor 2013: 11). Oprócz zasad kolejne poziomy konkretyzacji koncepcji zrównoważonego rozwoju poddane pomiarowi wskaźnikowemu dotyczą zarówno kategorii ładów, jak i celów rozwoju oraz mają charakter wzorców, których osiągnięcie wymaga zrównoważonych zmian rozwojowych. Biorąc pod uwagę kategorię „ładu”, wskaźniki zrównoważonego rozwoju odnoszą się do (*Sustainable Development...* 2009: 33):

- ładu społecznego – wskaźniki dotyczące poprawy jakości życia społeczeństwa,
- ładu gospodarczego – wskaźniki odnoszące się do efektywnego rozwoju społeczno-gospodarczego,
- ładu środowiskowego – wskaźniki uwzględniające ochronę i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego,
- ładu instytucjonalno-politycznego – wskaźniki obejmujące wyzwania związane z globalnym partnerstwem i dobrym zarządzaniem.

W ramach poszczególnych ładów wyodrębniono dodatkowo obszary tematyczne, wynikające z celów i priorytetów zrównoważonego rozwoju (*Measuring Sustainable...* 2008: 20). W celu zobrazowania sposobu funkcjonowania wskaźników zrównoważonego rozwoju można je przedstawić w formie trypoziomowej piramidy (rys. 1), składającej się z celów głównych (poziom 1), celów operacyjnych (poziom 2) oraz działań (poziom 3), uzupełnionych o wskaźniki kontekstowe, dotyczące poszczególnych obszarów, ale niemonitorujące bezpośrednio celów strategii.

Rys. 1. Piramida wskaźników zrównoważonego rozwoju UE

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sustainable Development...* (2009): 35.

Różne poziomy wskaźników zrównoważonego rozwoju stanowią odpowiedź na różne potrzeby użytkowników. Podczas gdy wskaźniki główne (*headline indicators*), posiadające wysoką wartość komunikacyjną i edukacyjną, umożliwiają monitorowanie ogólnych celów związanych z kluczowymi wyzwaniami strategii zrównoważonego rozwoju, to wskaźniki operacyjne (*operational indicators*) odnoszą się do celów operacyjnych tej strategii. Kolejną grupę stanowią wskaźniki wyjaśniające lub uzupełniające (*explanatory indicators*), związane z działaniami i przydatne do analizy postępów w realizacji celów strategii. Ponadto wyróżnia się jeszcze wskaźniki kontekstowe (*contextual indicators*), które nie monitorują bezpośrednio określonego celu strategii, a więc są trudne do interpretacji w sposób normatywny, niemniej jednak dostarczają cennych informacji, mających bezpośrednie znaczenie dla polityki zrównoważonego rozwoju (*Sustainable Development...* 2009: 34; Ziolkowska, Ziolkowski 2010: 376). Oprócz tego, system wskaźników obejmuje wskaźniki znajdujące się obecnie w fazie rozwoju lub już istniejące, ale nieposiadające jeszcze wystarczającej jakości. Aktualny zestaw wskaźników zrównoważonego rozwoju jest na tyle elastyczny, że nowe wskaźniki mogą być dodawane w zależności od zmian priorytetów zrównoważonego rozwoju, mając też na uwadze występowanie nowych problemów w przyszłości.

W efekcie końcowym zestaw wskaźników zrównoważonego rozwoju UE obejmuje 10 obszarów tematycznych, wynikających z kluczowych wyzwań Strategii Zrównoważonego Rozwoju, a dotyczących aspektów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, a także instytucjonalnych i partnerstwa globalnego. Cele operacyjne oraz działania wynikające ze strategii mają odzwierciedlenie w obszarach tematycznych przedstawionych w tab. 1. Należy podkreślić, iż obszary te odnoszą się również do celu głównego, czyli osiągnięcia dobrze prosperującej, opartej na zasadach zrównoważonego rozwoju gospodarki UE oraz zasady przewodniej związanej z dobrym rządzeniem.

Tabela 1

Europejskie wskaźniki zrównoważonego rozwoju według obszarów tematycznych

Obszar tematyczny	Główne wskaźniki	Podstawowe wskaźniki operacyjne
1	2	3
Rozwój społeczno-ekonomiczny	realny PKB na mieszkańca	<ul style="list-style-type: none"> – inwestycje według sektorów instytucjonalnych, – produktywność pracy na przepracowaną godzinę, – całkowity wskaźnik zatrudnienia
Zrównoważona produkcja i konsumpcja	produktywność zasobów	<ul style="list-style-type: none"> – powstawanie odpadów z wyłączeniem głównych odpadów mineralnych, – zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych, – organizacje i lokalizacje z rejestracją EMAS
Włączenie społeczne	osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	<ul style="list-style-type: none"> – osoby zagrożone ubóstwem po transferach socjalnych, – osoby ciężko poszkodowane materialnie, – osoby żyjące w gospodarstwach domowych o bardzo małej intensywności pracy, – osoby przedwcześnie kończące kształcenie i szkolenie, – trzeci poziom wykształcenia według płci, grupa wiekowa 30–34
Zmiany demograficzne	wskaźnik zatrudnienia pracowników w starszym wieku	<ul style="list-style-type: none"> – oczekiwana długość życia w wieku 65 lat według płci, – łączny wskaźnik zastąpienia dochodu, – dług publiczny brutto
Zdrowie publiczne	oczekiwana długość życia w chwili urodzenia według płci	<ul style="list-style-type: none"> – wskaźnik śmiertelności z powodu chorób przewlekłych według płci, – produkcja toksycznych chemikaliów według klasy toksyczności,
Zmiany klimatu oraz energia	emisja gazów cieplarnianych	– emisja gazów cieplarnianych według sektorów,
	<ul style="list-style-type: none"> – udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto – zużycie energii pierwotnej 	– zależność energetyczna
Zrównoważony transport	zużycie energii w transporcie w stosunku do PKB	<ul style="list-style-type: none"> – modalny podział transportu pasażerskiego, – modalny podział transportu towarowego, – emisja gazów cieplarnianych pochodzących z transportu, – osoby zabite w wypadkach drogowych
Zasoby naturalne	występowanie pospolitych gatunków ptaków	<ul style="list-style-type: none"> – wystarczająca ilość terenów wyznaczonych na podstawie dyrektywy siedliskowej UE, – wskaźnik eksploatacji wody

Tab. 1 (cd.)

1	2	3
Globalne partnerstwo	oficjalna pomoc rozwojowa jako udział w dochodzie narodowym brutto	<ul style="list-style-type: none"> – import do UE z krajów rozwijających się według grupy dochodów, – finansowanie z UE dla krajów rozwijających się, ze względu na rodzaj, – emisja CO₂ na mieszkańca w UE oraz w krajach rozwijających się
Dobre rządzenie	brak głównego wskaźnika	<ul style="list-style-type: none"> – nowe przypadki naruszeń, – frekwencja wyborcza w krajowych wyborach parlamentarnych i UE, – udział podatków środowiskowych i od pracy w całkowitych przychodach podatkowych z tytułu podatków i składek na ubezpieczenie społeczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Baza danych Eurostat (2014b).

System wskaźników zrównoważonego rozwoju, wykorzystywany do monitorowania Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE, obejmuje ponad 100 wskaźników, spośród których – jako najważniejsze – wyodrębniono wskaźniki główne (*headline indicators*)¹, przedstawiające ogólny zarys postępów UE na drodze do zrównoważonego rozwoju (*Measuring Sustainable... 2008: 36–37*). Na podstawie europejskiej bazy danych, zawierającej dane z poszczególnych krajów członkowskich, monitorowana jest realizacja celów Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE (*Sustainable Development... 2009: 145*), a wyniki pomiaru publikowane są przez Komisję Europejską regularnie, co dwa lata, w raporcie przedstawiającym sytuację społeczno-gospodarczą UE.

4. OCENA SYSTEMU MONITOROWANIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W UNII EUROPEJSKIEJ

Aby dokonać oceny postępów wdrażania założeń i celów określonych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE, można wykorzystać dane dostępne w Eurostatie, oparte w sumie na ponad 100 wskaźnikach. Oceniając postępy UE, przyjęto rozróżnienie na dwa oddzielne etapy (*Sustainable Development... 2013: 23*):

- obliczanie tempa rozwoju wskaźnika, co umożliwi rozróżnienie zmian umiarkowanych oraz wyraźnie korzystnych lub niekorzystnych (w zależności od kierunku zmian w stosunku do celów zrównoważonego rozwoju),
- obliczanie spójności analizy trendu, co pozwala zaobserwować, czy trend rozwoju był ciągły w czasie (stały wzrost lub spadek), czy też był zmienny (wzrost

¹ Kompletny wykaz wskaźników zrównoważonego rozwoju znajduje się na stronie Eurostat, w zakładce *Selected statistics – Sustainable development indicators* (Baza danych Eurostat 2014a).

i spadek w analizowanym okresie, utrudniający ocenę kierunku zmian). Jest to szczególnie istotne dla wskaźników podatnych na zakłócenia spowodowane kryzysem gospodarczym, np. tempo wzrostu PKB, zużycie energii lub zagrożenie ubóstwem.

Na tej podstawie można zidentyfikować wskaźniki główne, które obrazują zarówno korzystną i systematyczną poprawę wartości wskaźnika (czyli tendencję ciągłą), jak i zróżnicowaną sytuację, która ma miejsce, gdy w badanym okresie w odniesieniu do niektórych wskaźników operacyjnych odnotowano pozytywny trend, a w stosunku do pozostałych – negatywny (czyli tendencję nieciągłą). Syntetyczną ocenę postępów w oparciu o główne wskaźniki przedstawia tab. 2.

Tabela 2

Ocena zmian we wskaźnikach głównych zrównoważonego rozwoju (UE-27, od 2000 r.)²

Główne wskaźniki	Ocena zmiany w EU-27	Rodzaj tendencji
1	2	3
Realny PKB na mieszkańca	brak lub <i>umiarkowanie korzystne</i> zmiany w stosunku do celów zrównoważonego rozwoju	ciągła tendencja
Produktywność zasobów	zmiany są <i>wyraźnie korzystne</i> w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju	tendencja nieciągła
Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym*	zmiany są <i>wyraźnie niekorzystne</i> w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju	ciągła tendencja
Wskaźnik zatrudnienia pracowników w starszym wieku ²	zmiany są <i>wyraźnie korzystne</i> w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju	ciągła tendencja
Oczekiwana długość życia w chwili urodzenia**	brak lub <i>umiarkowanie korzystne</i> zmiany w stosunku do celów zrównoważonego rozwoju	ciągła tendencja
Emisja gazów cieplarnianych	zmiany są <i>wyraźnie korzystne</i> w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju	ciągła tendencja
Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto**	zmiany są <i>wyraźnie korzystne</i> w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju	ciągła tendencja
Zużycie energii pierwotnej	zmiany są <i>umiarkowanie niekorzystne</i> w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju	tendencja nieciągła
Zużycie energii w transporcie w stosunku do PKB	zmiany są <i>umiarkowanie niekorzystne</i> w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju	ciągła tendencja

² Ze względu na zmiany w metodologii ocena wskaźnika nie jest porównywalna z ocenami z poprzednich edycji Raportu Monitorującego (*Sustainable development...* 2013: 133).

Tab. 2 (cd.)

1	2	3
Występowanie pospolitych gatunków ptaków	brak lub <i>umiarkowanie korzystne</i> zmiany w stosunku do celów zrównoważonego rozwoju	tendencja nieciągła
Połowy ryb ze stad poza bezpiecznymi granicami biologicznymi ³²	zmiany są <i>umiarkowanie niekorzystne</i> w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju	tendencja nieciągła
Oficjalna pomoc rozwojowa jako udział w dochodzie narodowym brutto**	zmiany są <i>umiarkowanie niekorzystne</i> w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju	tendencja nieciągła

* od 2008 r.; ** od 2004 r.³

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sustainable Development...* (2013): 8, 24.

Na podstawie najważniejszych wskaźników niosących informacje o zmianach osiągniętych od 2000 r. w ramach monitorowania Strategii Zrównoważonego Rozwoju widać stosunkowo zróżnicowany obraz postępów. Zatem ocena postępów UE na drodze do zrównoważonego rozwoju może być dokonana w czterech kategoriach, w zależności od tego, jak korzystne lub niekorzystne zmiany zaszły w ciągu ostatnich lat:

- wyraźnie korzystne zmiany dla wskaźników: „Produktywność zasobów” (od 2011), „Wskaźnik zatrudnienia pracowników w starszym wieku”, „Emisja gazów cieplarnianych” i „Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto” (od 2005 r.);

- średnio korzystne zmiany dla wskaźników: „Realny PKB na mieszkańca”, „Występowanie pospolitych gatunków ptaków” i „Oczekiwana długość życia w chwili urodzenia” (od 2002 r.);

- średnio niekorzystne zmiany dla wskaźników: „Zużycie energii pierwotnej”, „Zużycie energii w transporcie w stosunku do PKB”, „Połowy ryb ze stad poza bezpiecznymi granicami biologicznymi” i „Oficjalna pomoc rozwojowa”;

- wyraźnie niekorzystne zmiany dla wskaźnika „Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym” (od 2008 r.).

Wskaźniki odznaczające się w badanym okresie ciągłą tendencją pozytywną dotyczą jedynie dwóch obszarów tematycznych: „zmian demograficznych” i „zmian klimatu oraz energii”. Natomiast do obszarów tematycznych charakteryzujących się tzw. ciągłą tendencją negatywną można zaliczyć „włączenie społeczne”. Aby móc lepiej ocenić postępy na rzecz zrównoważonego rozwoju, w dalszej części artykułu będą przedstawione jedynie wskaźniki odzwierciedlające wyraźnie pozytywną lub wyraźnie negatywną tendencję ciągłą, gdyż pozostałe

³ Aktualnie wskaźnik ten został usunięty z wykazu wskaźników głównych z powodu zaprzestania zbierania danych (Baza danych Eurostat 2014b).

wskaźniki główne miały jedynie częściowy wpływ na postęp w kierunku zrównoważonego rozwoju.

W przypadku wskaźnika dotyczącego zatrudnienia starszych pracowników widać wyraźnie, że od 2000 r. wskaźnik ten wykazuje stabilną tendencję zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej pracowników w starszym wieku, pomimo kryzysu gospodarczego, przy czym docelowy poziom 50% wyznaczony na 2010 r. zgodnie z założeniami strategii lizbońskiej – poprzedzającej strategię „Europa 2020” – nadal nie został osiągnięty (*Sustainable Development... 2013: 137–138*).

Kolejny wskaźnik odznaczający się pozytywnym trendem rozwoju dotyczy emisji gazów cieplarnianych w UE. Na tej podstawie można zauważyć, iż od 1990 r. poziom emisji gazów cieplarnianych w UE znacznie się zmniejszył, a wyznaczony w ramach strategii „Europa 2020” cel redukcji do 2020 r. emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. jest możliwy do osiągnięcia. Największa redukcja tych emisji nastąpiła w przemyśle wytwórczym, budowlanym i energetycznym, a także w gospodarce odpadami i rolnictwie. Wyjątkowym sektorem, w którym obserwuje się jednak wzrost emisji, jest transport (w szczególności międzynarodowy transport lotniczy i morski) (*Sustainable Development... 2013: 182–185*).

Ponadto, korzystne zmiany pokazuje wskaźnik dotyczący udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto. Szybki rozwój energii ze źródeł odnawialnych, generowanej z biomasy, wiatru, promieniowania słonecznego i ciepła Ziemi, jest zauważalny szczególnie w sektorze energii elektrycznej. Dość wspomnieć, że w 2011 r. ze źródeł tych wyprodukowano jedną piątą energii elektrycznej brutto. W latach 2005–2011 wszystkie państwa członkowskie zwiększyły swój udział energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych, głównie z biomasy, przy czym najszybciej rozwija się pozyskiwanie energii z wiatru i energii słonecznej (*Sustainable Development... 2013: 188–189*).

Wyraźnie niekorzystne zmiany w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju przedstawia wskaźnik dotyczący osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Pokazuje on, iż w latach 2008–2012 liczba tych osób wzrosła ze 115,7 mln do 124,4 mln, co stanowi 25% ogółu ludności. Wprawdzie w latach 2005–2009 odnotowano nieznaczny spadek, ale wraz z pojawieniem się kryzysu gospodarczego nastąpił jednak ponowny wzrost liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Z danych wynika, że co czwarty obywatel UE dotknięty był przynajmniej jedną formą ubóstwa ujętą w tematycznym wskaźniku głównym, a mianowicie ubóstwem dochodowym, poważną deprivacją materialną i brakiem dostępu do zatrudnienia. Należy dodać, iż taki poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego nie sprzyja osiągnięciu celu strategii „Europa 2020”, jakim jest ograniczenie do 2020 r. o co najmniej 20 mln liczby osób żyjących w ubóstwie lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (*Sustainable Development... 2013: 103–104*).

Podsumowując, należy stwierdzić, iż chociaż w ostatnich latach podjęto wiele działań w celu monitorowania faktycznych postępów w dążeniu do zrównoważonego rozwoju, to trudno jednoznacznie ocenić osiągnięte efekty. Prawie połowa wskaźników głównych dotyczących zrównoważonego rozwoju wykazuje umiarkowanie lub wyraźnie niekorzystne tendencje. To pokazuje, że konieczne są dalsze działania na rzecz monitorowania zrównoważonego rozwoju w UE, polegające m.in. na ciągłym dostosowywaniu procesu pomiaru i kontroli postępów na szczeblu operacyjnym.

5. PODSUMOWANIE

Strategia Unii Europejskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju wytycza kierunki długoterminowej wizji zrównoważonego rozwoju, w której takie elementy, jak rozwój gospodarczy, spójność społeczna i ochrona środowiska wzajemnie się uzupełniają. Monitoring polityki zrównoważonego rozwoju w UE jest procesem złożonym, opartym na wielopoziomym systemie wskaźników.

Dobry system monitoringu wymaga działań na wielu poziomach. Po pierwsze, planowanie strategiczne i podejmowanie decyzji na rzecz zrównoważonego rozwoju musi opierać się na wiarygodnych i rzetelnych informacjach oraz danych na temat kwestii środowiskowych, społecznych i gospodarczych. Po drugie, pod względem organizacyjnym zasady monitoringu powinny być przejrzyste i jasne dla wszystkich zainteresowanych. Nie chodzi tu o ustalenie planu działania, co powinno być monitorowane, przez kogo i kiedy, lecz o stworzenie systemu zarządzania i kontroli w celu zapewnienia przejrzystych metod pracy. Po trzecie, informacje muszą być udostępniane interesariuszom regularnie. Efektywny monitoring polega na zintegrowanym i partycypacyjnym podejściu w procesie planowania strategicznego (*The DAC Guidelines...* 2001: 51). Prawidłowe opracowanie i stosowanie wskaźników zrównoważonego rozwoju może przynieść wiele korzyści, takich jak np. kontrolowanie postępu w realizacji celów polityk i strategii służących idei zrównoważonego rozwoju (lub oceny polityk i strategii niesłużących trwałemu rozwojowi), dokonywanie wiarygodnych porównań stopnia realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju, czy też ułatwienie planowania działań strategicznych i operacyjnych w tym zakresie.

Przedstawiona w niniejszym artykule syntetyczna ocena postępów bazuje na wynikach odnoszących się do wskaźników głównych. Wskaźniki te przedstawiają ogólny zarys postępów UE na drodze do zrównoważonego rozwoju w zakresie celów i zadań określonych w strategii. Na podstawie zaprezentowanych wyników można stwierdzić, iż pozytywne zmiany wykazują jedynie trzy wskaźniki główne dotyczące dwóch obszarów tematycznych, czyli: (1) „wskaźnik zatrudnienia pracowników w starszym wieku” (obszar: zmiany demograficzne), (2) „emisja

gazów cieplarnianych” (obszar: zmiany klimatu oraz energia), (3) „udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto” (obszar: zmiany klimatu oraz energia). Brak wyraźnej poprawy w kierunku bardziej zrównoważonego rozwoju ukazuje natomiast wskaźnik „osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym” (obszar: włączenie społeczne).

Wyzwaniem dla przyszłych badań naukowych w zakresie wdrażania zrównoważonego rozwoju pozostaje wybór najbardziej niezawodnych metod i instrumentów jego pomiaru. Opracowana przez Eurostat metodologia monitorowania oraz ciągła aktualizacja zbioru danych na poziomie UE umożliwi wdrożenie nowych wskaźników, lepiej obrazujących ideę zrównoważenia. Przedstawione wyniki wskazują na konieczność dalszego doskonalenia pomiaru i kontroli rezultatów zastosowanych działań na szczeblu operacyjnym. Dla pełniejszego obrazu należałoby również szczegółowo przeanalizować efekty postępów w oparciu o wskaźniki operacyjne oraz uzupełniające w ramach danego obszaru.

BIBLIOGRAFIA

- A sustainable Europe for a better world: A European Union strategy for sustainable development* (2001), Commission's proposal to the Gothenburg European Council, Commission of the European Communities, Brussels, COM(2001) 264 final.
- Agenda 21* (1992), United Nations Conference on Environment & Development, Rio de Janeiro, Brazil.
- Baza danych Eurostat (2014a), <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home> (dostęp: 18.09.2014).
- Baza danych Eurostat (2014b), <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/sdi/indicators> (dostęp: 18.09.2014).
- Borys T. (2005a), *Podstawy metodyczne budowy wskaźników zrównoważonego rozwoju*, [w:] idem (red.), *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Warszawa–Białystok, s. 62–81.
- Borys T. (2005b), *Zrównoważony rozwój jako przedmiot pomiaru wskaźnikowego*, [w:] idem (red.), *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Warszawa–Białystok, s. 22–61.
- Borys T. (2011), *Zrównoważony rozwój – jak rozpoznać ład zintegrowany*, „Problemy Ekorozwoju – Problems of Sustainable Development”, Vol. 6, No. 2, s. 75–81.
- Borys T. (2014), *Wybrane problemy metodologii pomiaru nowego paradygmatu rozwoju – polskie doświadczenia*, „Optimum. Studia Ekonomiczne”, nr 3 (69), s. 3–21.
- Borys T., Fiedor B. (2008), *Operacjonalizacja i pomiar kategorii zrównoważonego rozwoju – przyczynek do dyskusji*, [w:] M. Plich (red.), *Rachunki narodowe. Wybrane problemy i przykłady zastosowań*, GUS, Uniwersytet Łódzki, Łódź, s. 115–131.
- Burchard-Dziubińska M. (2014), *Idea zrównoważonego rozwoju*, [w:] M. Burchard-Dziubińska, A. Rzeńca, D. Drzazga (red.), *Zrównoważony rozwój – naturalny wybór*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 9–34.
- Czaja S. (2009), *Informacja jako podstawa kształtowania zrównoważonego rozwoju i gospodarki opartej na wiedzy*, [w:] B. Poskrobko (red.), *Zrównoważony rozwój gospodarki opartej na wiedzy*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok, s. 190–207.

- Dobrzańska B. M. (2009), *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*, [w:] M. Skup (red.), *Zrównoważony rozwój – aspekty rozwoju społeczności lokalnych*, Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych, Białystok, s. 20–28.
- Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth* (2010), European Commission, Brussels, COM(2010) 2020.
- Famielec J. (2009), *Wpływ idei zrównoważonego rozwoju na politykę państwa i funkcjonowanie przedsiębiorstw*, [w:] B. Poskrobko (red.), *Wpływ idei zrównoważonego rozwoju na politykę państwa i regionów*, t. I: *Problemy ogólnopaństwowe i sektorowe*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok, s. 36–48.
- Fiedor B. (2013), *Normatywny charakter koncepcji trwałego rozwoju a potrzeba poszukiwania jej podstaw mikroekonomicznych*, „Handel Wewnętrzny”, t. I (listopad–grudzień), s. 7–20.
- Górka K. (2013), *Wyzwania cywilizacyjne a możliwości realizacji trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego*, „Handel Wewnętrzny”, t. I (listopad–grudzień), s. 21–35.
- Mainstreaming Sustainable Development into EU Policies: 2009 Review of the European Union Strategy for Sustainable Development* (2009), Commission of the European Communities, Brussels, COM(2009) 400 final.
- Measuring Sustainable Development* (2008), Report of the Joint UNECE/OECD/Eurostat Working Group on Statistics for Sustainable Development, United Nations, New York–Geneva.
- OECD Environmental Outlook to 2050: The Consequences of Inaction* (2012), OECD, Paris.
- Our Common Future* (1987), Report of the World Commission on Environment and Development, Oxford University Press, Oxford.
- Reid W. V., Chen D., Goldfarb L., Hackmann H., Lee Y. T., Mokhele K., Ostrom E., Raivio K., Rockström J., Schellnhuber H. J., Whyte A. (2010), *Earth system science for global sustainability: Grand challenges*, „Science”, Vol. 330, s. 916–917.
- Renewed EU Sustainable Development Strategy* (2006), Council of the European Union, nr 10917/06, Brussels.
- Regulation (EU) No. 99/2013 of the European Parliament and of the Council of 15 January 2013 on the European statistical programme 2013–2017. Text with relevance for the EEA and for Switzerland*, European Parliament, Council of the European Union, Official Journal of the European Union, L 39.
- Sekerka B., Obrsalova I., Bata R. (2014), *Analyse options for relationship between sustainability development indicators*, „WSEAS Transactions on Environment and Development”, Vol. 10, s. 223–232.
- Stiglitz J. E., Sen A., Fitoussi J.-P. (2009), *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*, Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress, http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf (dostęp: 15.09.2014).
- Sustainable Development in the European Union. 2009 Monitoring Report of the EU Sustainable Development Strategy* (2009), European Communities, Luxembourg.
- Sustainable Development in the European Union. 2013 Monitoring Report of the EU Sustainable Development Strategy* (2013), European Union, Luxembourg.
- Śleszyński J. (2007), *Wskaźniki trwałego rozwoju Unii Europejskiej*, [w:] D. Kielczewski, B. Dobrzańska (red.), *Zrównoważony rozwój i ochrona środowiska w gospodarce*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok, s. 11–33.
- The DAC Guidelines Strategies for Sustainable Development. International Development* (2001), OECD, Paris.
- The Future We Want* (2012), Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012, nr A/RES/66/288, United Nations.
- Towards Green Growth* (2011), OECD, Paris, <http://www.oecd.org/greengrowth/48224539.pdf> (dostęp: 17.09.2014).

- Urbaniec M. (2011), *Ausgewählte Instrumente für nachhaltige Entwicklung*, [w:] G. Banse, R. Janikowski, A. Kiepas (Hrsg.), *Nachhaltige Entwicklung – transnational: Sichten und Erfahrungen aus Mitteleuropa*, Edition Sigma, Berlin, s. 291–302.
- Urbaniec M., Halavach E. (2008), *Wdrażanie rozwoju zrównoważonego: strategia i instrumenty*, Educator, Częstochowa.
- Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski* (2011), GUS, Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2011.
- Ziolkowska J., Ziolkowski B. (2010), *Sustainable development in the European Union: Tools for policy evaluation*, „Annals of the University of Petroșani, Economics”, Vol. 10 (3), s. 373–382.

Maria Urbaniec

MONITORING SYSTEM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN UNION

Abstract. Sustainable Development Indicators are the main tool for monitoring of the EU Sustainable Development Strategy. The aim of this paper is to indicate strategic conditions for monitoring sustainable development as well as to evaluate the current system of indicators for monitoring of the EU Sustainable Development Strategy. Based on the statistical data, a positive trend can only be observed in the case of headline indicators related to following themes of the SDI framework “demographic change” and “climate change and energy”, while the lack of significant improvement in the direction of more sustainable development shows the headline indicator in the field “social inclusion”. Monitoring methodology and continuous updating of data collection at EU level creates new challenges for the development of new indicators. The results indicate the need for further improvement of the measurement and control of the action for sustainable development.

Keywords: sustainable development, Sustainable Development Strategy, monitoring, measurement principle, indicators.